

Gniježđenje obične lastavice, *Hirundo rustica* Linnaeus, 1758 u urbanoj zoni naselja Ključ

AZRA SREBROVIĆ¹

Srebrović, A., 2014/2016: Breeding of Barn Swallow, *Hirundo rustica* Linnaeus, 1758 in the urban zone of the settlement of Ključ

This paper presents the results of counting Barn Swallow nests in the urban zone of settlement of Ključ, between April and August 2015. During the research, some negative anthropogenic impacts on Barn Swallows have been registered, and possible measures to protect this species in urban areas are suggested.

Key words: breeding, local population, *Hirundo rustica*, urban zone, Ključ.

UVOD

Obična lastavica *Hirundo rustica* je vrsta koja se odlikuje širokom valencom u odnosu na klimatske uvjete i nadmorsku visinu. Obitava u različitim staništima, ali za gniježđenje preferira otvorena područja u blizini vode (Turner & Christie, 2012).

Iako postoje indicije da je brojnost ukupne svjetske populacije ove vrste u padu, ipak je ona dovoljno velika da ne zahtijeva da bude karakterizirana nekom višom kategorijom ugroženosti. Procjenjuje se da globalna populacija broji više od 190,000,000 jedinki, dok se u Evropi gnjezdeća populacija procjenjuje na 29,000,000-48,700,000 parova (BirdLife International, 2015; Rich et al., 2004).

Prve podatke o lastavicama u Bosni i Hercegovini daje Otmar Reiser u Glasniku Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine 1894. godine (Rajser, 1894), dok se na području Ključa lastavice po prvi put spominju 1897. godine, kada je zabilježeno nekoliko primjeka (Obratil, 1967).

U radu su predstavljani podaci o gniježđenju *Hirundo rustica* Linnaeus, 1758 na području urbane zone naselja Ključ.

METODOLOGIJA

Istraživanje je vršeno u periodu od aprila do augusta 2015. godine. Ukupno je izvršeno 15 terenskih obilazaka. Posmatranje je uglavnom vršeno u jutarnjim satima između 08:00 i 10:00 sati. Tokom posmatranja korišten je dvogled uvećanja 16×50 marke „Braun“. Sva opažanja su zabilježena digitalnim fotoaparatom marke „Nikon“ rezolucije 12 megapiksela i fotoaparatom „Nikon D90“, 12 megapiksela, objektiva 18-200 u vidu fotografija i video zapisa. Ostala opažanja su zabilježena olovkom u terenski dnevnik. Materijal sa terena je pohranjen u plastičnu kutiju.

¹ Ornitološko društvo „Naše ptice“, Semira Frašte 6, 71 000 Sarajevo, naseptice@hotmail.com

* Istraživanja su vršena u sklopu diplomskog rada čiji su rezultati djelimično predstavljani u ovom radu

Povratak prvih jedinki sa zimovanja zabilježen je 17. aprila 2015. godine, a sljedeće opažanje zabilježeno je 24. aprila 2015. Zbog ograničenosti vremena prisustva na istraživanom lokalitetu u vrijeme dolaska prvih jedinki, prva dva nalaza su bazirana na dojavi građana, a treća (28. april) na vlastitom uvidu autora. Metoda koja je korištena prilikom prebrojavanja gnijezda je totalno prebrojavanje (census).

Podaci o broju gnijezda na istraživanom lokalitetu su utvrđeni na nekoliko načina:

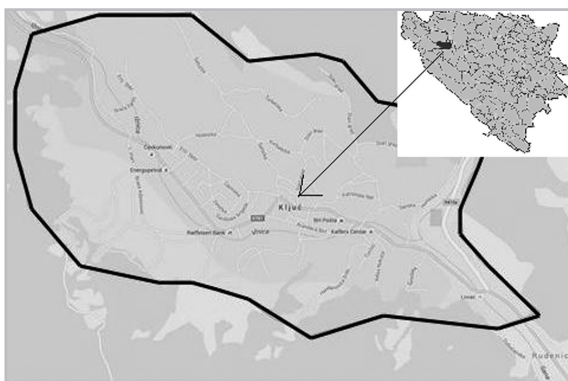
1. posmatranje dvogledom uvećanja 16×50. Uočena gnijezda su zabilježena u terenski dnevnik (naziv vrste, lokalitet, ulica, datum, vrijeme posmatranja).
2. kroz razgovor sa lokalnim stanovništvom, gdje je autoru saopšteno mjesto gnijezda, a potom kroz vlastiti uvid.

Prikaz lokaliteta i mjesta na kojem su konstatovana gnijezda označen je tačkom (bijelom bojom). Na osnovu broja konstatovanih gnijezda napravljena je mapa urbane zone Ključ u softveru Google Earth.

ISTRAŽIVANO PODRUČJE

Općina Ključ je smještena u sjeverozapadnom dijelu BiH, na samom jugoistoku Unsko-Sanskog kantona (geografske koordinate 44°30' - 44°40' SGŠ i 16°30' - 16°50' JGŠ) (Sl. 1). Površina općine Ključ iznosi 358 km². Naselje Ključ je smješteno u kotlini na nadmorskoj visini od 255 m na mjestu gdje Sana skreće prema sjeveru. Na zavoju rijeke je klisura koja se nalazi između Ljubinskih planina, visokih 656 m i Brečice 582 m, na samom uzvišenju Sklopa. Formiranje reljefa teritorije na kojoj se nalazi općina Ključ počinje od paleozoika, a završava se u vrijeme nabiranja lanca Dinarskih planina. Reljef je veoma raznolik i sastoji se iz niza brda i brežuljaka, planinskih padina, koje se blago spuštaju i čine velike kotline koje

su ispresjecane riječnim tokovima Sane, Sanice i drugih manjih rječica. Klima je umjereno kontinentalna sa toplim ljetima i snježnim zimama. Količina padavina iznosi 1.472 l/m². Procentualno najveću zastupljenost imaju teritorije visine 300-500 m.n.v. (45%), koje su i vrlo povoljne za odvijanje različitih ljudskih aktivnosti (naseljavanje, poljoprivreda, industrija). Od ukupne površine općine udio poljoprivrednog zemljišta iznosi 41,74%, a udio šumskog tla 58,26%.

Slika 1. Pregled istraživanog područja (preuzeto sa Google Earth)

Figure 1. Overview of the surveyed area (source: Google Earth)

REZULTATI RADA

Tokom istraživanja zabilježena su ukupno 42 gnijezda, od čega 29 aktivnih. Gnijezda obične lastavice, *Hirundo rustica* urbane zone naselja Ključ imaju neravnomjeran grupni raspored (Sl. 2). Od ukupnog broja konstatovanih gnijezda najveći procenat su aktivna gnijezda (Tab. 1) na koja otpada 69% (29), dok je srušenih gnijezda 17% (6) i neaktivna gnijezda (koja nisu korištena za život jedinki) 14% (6).

Slika 2. Raspored gnijezda obične lastavice na istraživanom području
Figure 2. Distribution of Barn Swallow nests in the surveyed area

Tabela 1. Odnos između broja gnijezda obične lastavice urbane zone naselja Ključ
Table 1. Relation between Barn Swallow nests in the urban zone of the settlement Ključ

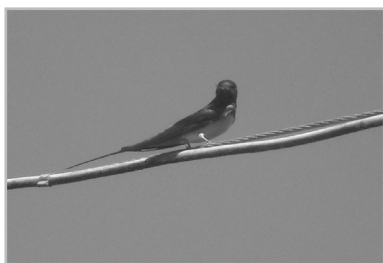
Status gnijezda Status of nests	Broj gnijezda Number of nests
Aktivna gnijezda	29
Neaktivna gnijezda	6
Srušena gnijezda	7
UKUPNO	42

Najveći broj gnijezda se nalazi u ulici Halnovska mahala (14), dok je najmanji broj (po jedno gnijezdo) zabilježen u ulicama Alije Isakovića i Bošnjačka. U najvećem broju slučajeva zabilježena su pojedinačna gnijezda ili po dva gnijezda zajedno, dok je na jednom lokalitetu zabilježena grupa od 4 gnijezda (Tab. 2).

Najčešća mjesta gniježđenja jedinki vrste *H. rustica* na području urbane zone naselja Ključ su garaže, staje i strehe kuća (Tab. 2). Od 29 aktivnih gnijezda na garaže otpada najveći procenat - 76% (22), zatim staje - 17% (5) i najmanji broj gnijezda se nalazi pod strehama kuća - 7% (2 gnijezda).

Tabela 3. Pregled rasporeda gnijezda po ulicama i mjesto gniježđenja jedinki vrste *H. rustica*
Table 3. Overview of distribution by streets and locations of *H. rustica* nests

Redni broj Order number	Ulica Street	Broj gnijezda na jednom mjestu Number of nests at single location	Mjesto gniježđenja Position of nests	
1.	Alije Isakovića	1	Garaža	
2.	Halnovska mahala	1		
3.		1		
4.		1		
5.		1		
6.		2		
7.		4		
8.		2		
9.		1		Staja
10.		1		Streha
11.		Bošnjačka	1	Garaža
12.	Rejzovska	1		
13.		1		
14.		1		
15.		1		
16.		2		
17.	Braće	2	Garaža	
18.	Adžemovića	1	Staja	
19.	25. Novembar	1	Garaža	
20.	Šehidska	2		
21.		1		

Slika 3. Gniježđenje obične lastavice, *Hirundo rustica* u Ključu (Foto: A. Srebrović)

Figure 3. Nesting of the Barn Swallow, *Hirundo rustica* in area of Ključ (Photo: A. Srebrović)

Ozbiljnu prijetnju za opstanak lastavica predstavlja namjerno uništavanje gnijezda (Sl. 4a), te ostali vidovi uništavanja staništa ove vrste. U nekoliko navrata je zabilježeno stradanje jedinki obične lastavice u letu od strane automobila (Sl. 4b).

Slika 4. Mjesto sa kojeg je gnijezdo uništeno antropogenim djelovanjem (A), Stradala jedinka vrste *Hirundo rustica* od strane automobila (B) (Foto: A. Srebrović)
Figure 4. The place in which the nest was destroyed by anthropogenic activities (A), *Hirundo rustica* hit and killed by a car (B) (Photo: A. Srebrović)

ZAHVALNICA

Zahvaljujem se prof. dr. Suvaduu Leli na podršci, kritikama i savjetima prilikom izrade diplomskog rada. Veliko hvala i kolegama iz Ornitološkog udruženja "Naše ptice", dr. Draženu Kotrošanu i mr. Nermini Sarajlić koji su mi pomogli sa opremom za rad kao i korisnim savjetima tokom cijelog istraživanja.

LITERATURA

- BirdLife International, 2015: European Red List of Birds. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- Obratil, S., 1967: Pregled istraživanja ornitofaune Bosne i Hercegovine I (Passeriformes). Glasnik Zemaljskog muzeja BiH, (PN) NS 5: 191-268.
- Rajser, O., 1894: Lastavice Bosne i Hercegovine. Glasnik Zemaljskog muzeja, 6 (1): 49-52.
- Rich, T. D., C. J. Beardmore, H. Berlanga, P. J. Blancher, M. S. W. Bradstreet, G. S. Butcher, D. W. Demarest, E. H. Dunn, W. C. Hunter, E. E. Inigo-Elias, J. A. Kennedy, A. M. Martell, A. O. Panjabi, D. N. Pashley, K. V. Rosenberg, C. M. Rustay, J. S. Wendt, & T. C. Will. 2004: Partners in Flight North American Landbird Conservation Plan. Cornell Lab of Ornithology. Ithaca, New York. http://www.partnersinflight.org/cont_plan/default.htm
- Turner, A. & Christie, D.A., 2012: Barn Swallow (*Hirundo rustica*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. and de Juana, E. (eds), *Handbook of the Birds of the World Alive*, Lynx Edicions, Barcelona.

SUMMARY

Nests of Barn Swallow were counted in the urban zone of the settlement of Ključ from April to August 2015. A total of 42 nests were registered, 29 of which were active, 6 inactive and 7 destroyed. The most common nesting site of Barn Swallow were garages (22 nests -76%), barns (5 nests - 17%) and under roofs of houses (2 nests - 7%). In order to preserve the habitat of this species, and ensure its survival and reproduction, it is necessary to implement education of the local people about the importance of Barn Swallow and other bird species in urban ecosystems.